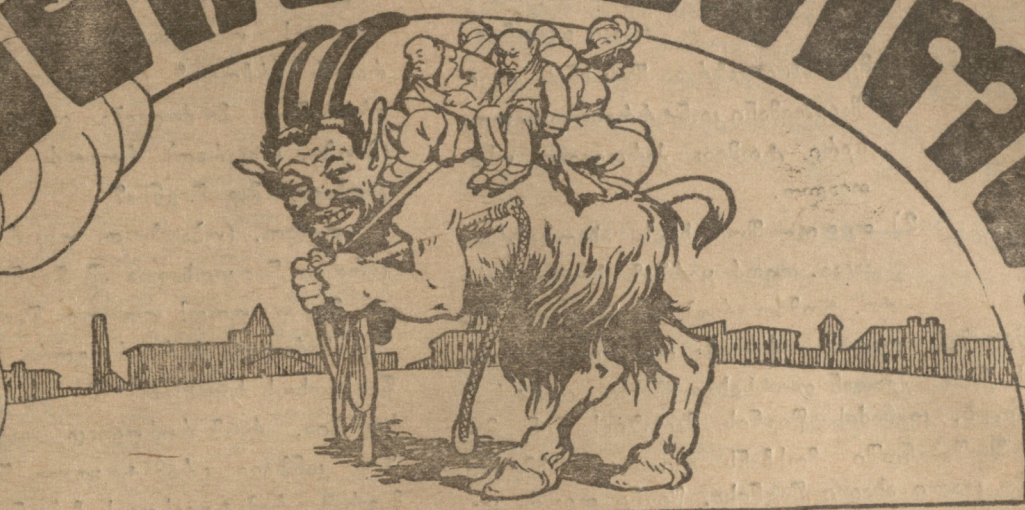
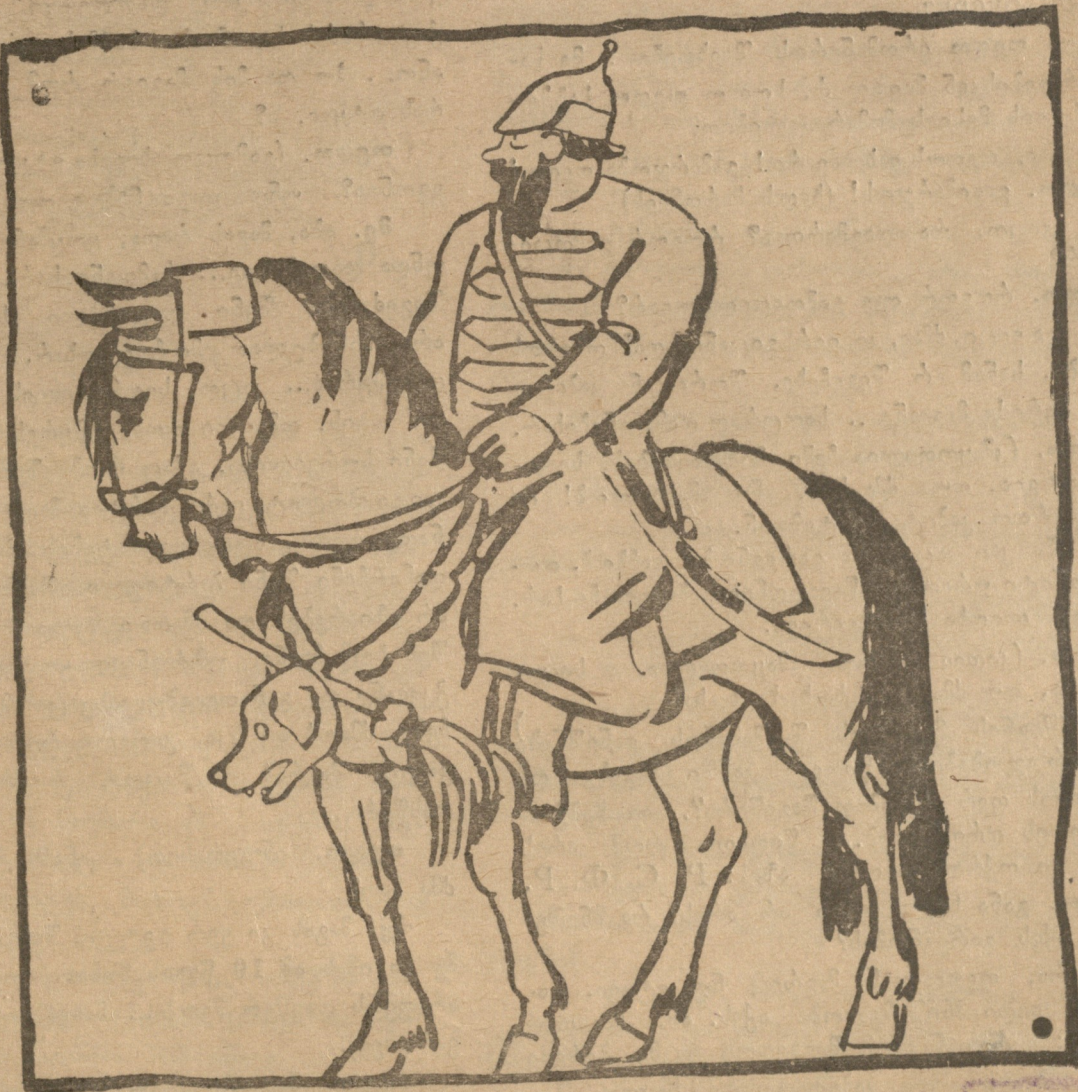

საქართველოს მემორიალი

ჩვენი დროის მემორიალი.

184.

№ 35

1920 წ.
ივლისის 25

დარიცხილნი
გადახდილნი
გადახდილნი
გადახდილნი
9936.

მე და თედო.

(ერთ მოქმედებინი ტრაგედია)

„დე, წაიკითხოს ხალხმა“.
თედო ლლონტი.

მოქმედნი: 1) მე — ახალგაზრდა შუახნის კაცი, შავგრემანი კონტრრევოლუციონერი. ტომით ქართველი. უსათვალო.

2) თედო — შუახნის ახალგაზრდა კაცი. თეთრ ყირში სოციალისტი. ტომით გრუზინი. სათვალისანი.

მოქმედების ადგილი — ქალაქი თბილისი, რუსთაველის ქუჩა. ქვაფენილი სახელმწიფო თეატრის პირდაპირ, ბ. კიკნაძის წიგნის მაღაზიის წინ. მაღაზიის შუშაბანდში მოსჩანს აკილოთ ასხმული რამდენიმე ცალი ახალი წიგნისა. წიგნი თეთრ კანია (როგორც ავტორი), ზედ წითელი ასოებით აწერია: *Θ. Глonti. Членъ Учредительнаго Собранія Грузіи. Азія-(და არა а)-тская политика большевиковъ. Политико-экономическій очеркъ.*

მე და თედო ერთმანერთს შევხედებით: მე სამინისტროებისკენ მივდივარ, ხოლო თედო საბჭოთა რუსეთის მისიის მიმართულებით.

მე. ააა, თედოს ვახლავართ! გამარჯობა თედო!
თედო. გაგიმარჯოს! (ხელს მართმევს)

მე. კაცო, რა დამართია? როგორ გამოცვლილხარ?

თედო. როგორ თუ გამოცვლილვარ?

მე. რა ვიცი, ძმა, კი ვერ გიციანი, და! ღმერთს გეფიცები, სანამ არ შეგეჩხებ, შორიდან კაპიტალისტი ბერიძე მეგონე... საოცრად დამგვანებხარ.

თედო. (კმაყოფილია ჩემი მიმსგავსების, სიცილით) კარგია, თუ ძმა ხარ, ნუ მასხარაობ! რა მაქვს საერთო კაპიტალისტებთან.

მე. შეი კი კაცო, მე გარეგნობას ვამბობ, თორემ შიგნითკურათ პირწავარდნილი ბუდიონი ხარ, ან კიდევ ალიოხა სემიზვერევი.

თედო. (კიდევ უფრო კმაყოფილია, სიცილით) არა, თუ ძმა ხარ? ხა-ხა-ხა ხა-ხა!

მე. (წიგნის მაღაზიის შუშაბანდს ვანიშნებ) თედო, არ აჯობებდა, წითელ კანში ჩავესვა და ზედ ოქროს ფერ ასოებით წაგეწერა?.. აი საბჭოთა რუსეთის დროშასავებ... წითელი რომ არის და ზედ კი ოქროს ასოები აზის: *P. C. Φ. P.*

თედო. განა სულ ერთი არ არის? რა მნიშვნელობა აქვს გარეგნობას?

მე. არა, თედო-ჯან! მაგრაც ნუ იტყვი. გარეგნობას დიდი მნიშვნელობა აქვს. აი, მაგალითად, შენ: გარედან რომ შეგხედოს კაცმა, ბერიძე ეგონები, ბურჟუა და კაპიტალისტი, ხოლო შიგნით რომ ჩავხედოს, გავარვარებული კომუნისტი ხარ... მაგრამ ამას თავი დავანებოთ!.. რა უნდა მეკითხა?.. ჰო, მართლა! ჩისთვის რუსულათ დასწერე, კაცო, ეს წიგნი, და არა ქართულად?

თედო. ისე!.. სჯობია!.. დეე, წაიკითხოს ხალხმა...

მე. როგორ? განა ქართულად რომ დაგეწერა ხალხი ვერ წაიკითხავდა? არც აგრე იქნება, ყმაწვილო! რუსის ხალხს თუ ასიამოვნე, ქართველს რალას ერჩილი? ეჰ, თედო, თედო! არ ვარგა ასე ერთბაშათ მოძულება დეიძლი მკითხველებისა!.. (პაუზა. უეცრად) როგორ გგონია, კიროვი წაიკითხავდა მაგ წიგნსა?

თედო. (უბაუზოთ. უეცრად). როგორ გგონია, კიროვი წაიკითხავდა ამ წიგნსა?

მე. უთუოდ! უთუოდ წაიკითხავდა! ჩემმა მზემ, შენ მართალი ხარ: როგორა სთქვი წელან? „დეე, წაიკითხოს ხალხმაო!“ მე და ჩემმა ღმერთმა ბევრათ სჯობია, რომ რუსულათ დაგიწერია! მართალია, ზედ კანზევე გრამატიკული შეცდომა მოგესლია, მაგრამ გრამატიკისთვის ზრუნვა ხომ ბურჟუაზიული მიქარვაა! არა, მე დარწმუნებული ვარ, რომ კიროვი წაიკითხავდა! დეე, წაიკითხოს ხალხმა!.. თედო, რა მაგის პასუხია და კიროვმა რომ გთხოვოს „სოვეტნიკათ“ დამიდექიო... ამბობენ, სერგო ქავთარაძეს საგანგებო საქმისთვის მოსკოვს გზავნიანო... ჰო და მის მაგიერ რომ შენ დაგნიშნოს, რას იტყვი, ა?

თედო. (გამოცოცხლება ეტყობა) შენ როგორა გგონია?.. უნდა დავთანხმდე თუ არა?

მე. აბა, მაგას რალა, ყოყინი უნდა! უთუოდ უნდა დათანხმდე... რამდენი სარგებლობის მოტანა შეგეძლება შენი. საყვარელი სამშობლოსათვის! არა, ჩინებულათ მოქცეულხარ, რუსულად რომ დაგიწერია... კაცო, სიფრთხილეს თავი არ ასტკივა: ვინ იცის, ღმერთი რომ გაწყრეს და მიუხედავთ შენი სურვილისა, აქაც რომ შემოვიდნენ! ერთი დიდი პოლიტიკური პარტია მაინც გადარჩება განადგურებას, ფედერალისტების პარტია. ვთქვათ, დანარჩენი შენი პარტიული ამხანაგები შენს აზრს არ იზიარებენ და იმათაც ცუდი დღე დააყენეს, შენ ხომ მაინც უზრუნველ-ყოფილი ხარ. ერთი ჭკვიანი და განათლებული კაცი მაინც შეგვარჩება, ჩემო ძმაო! თუმცა, კიდევ ვიცი მეორე ჭკვიანი კაცი... მაგრამ ის შეცდა, რომ რუსულათ არ დასწერა...

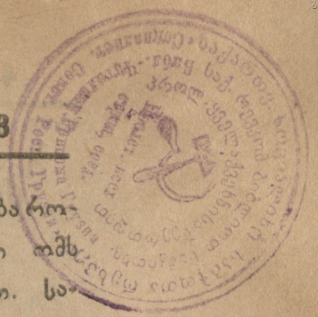
თედო. (ინტერესით) ვინა? ვინ არის, თუ ძმა ხარ?

მე. მაგას კი ვერ გეტყვი! შენ თითონ მიხვდი. მე კი იმას ამ 10 წლის წინათ აღუთქვი, შენთვის არათერს დავწერ მეტქი... ნახვამდის, თედო! (ხელს ვართმევ).

თედო. ნახვამდის! (ხელს მართმევს).

მე ჩემი გზით მივდივარ — სამინისტროებისკენ, თედო კიდევ თვის გზით — საბჭოთა რუსეთის მისიისკენ.

თავუნა.

საფხვლი ოსურგეთში.

ყნულის შეშა. რკინის ნავთი. ნეხვის ბუხარი. სოციალიზმი, — პეტროგრადში ობლათ შობილი. ბუზებს ვემაღვი, კოლოს კბენით შენაწუხარი, და ისე დავჭრი, ვით ერობის ავტომობილი.

ქალაქის ბაღში ჩამოეშვა ბახმაროს ჩრდილი. მთამ წარიტაცა ბარის თეთრი თაიგულები. ქუჩებს ეუფლა მარტოობის ხმელი აჩრდილი და... ჟიმედით ჩამოეყარე დაბლა ყურები.

ქუჩის ჭაობებს უხვათა რწყავს ოფლის რუები. მზის სიმხურვალის აორკეცებს ღინინის ქვეა — (აქარისტანის მიფე გახდა კულ-ნაძრები) —

და... ჩქა-ა ეტლი: მობრძანდება შალვა ჭოჭუა!

მთის ყრუ ორწახებს ახმაურებს „ია“ და „უა“. მე აქ მარტო ვარ: ძილ-გამკრთალი ვბრუნავ ლოგინში: აგარაკიდან (კოლი მითვოსის (სიმართლე თუა...):

— სული მხდებო, ჩემო კარგო, მე შენს ლოდინში!

მზე უზრდელია: მას არა აქვს რიდი, არც შიში.

ვაქს დანიშნულმა ჯვრის წერაზე უთხრა უარი:

„ძოიერ ცხელაო“... მოიხადა თანაც ბოდიში...

(შემოდგომა ახალ-შეყრით თავ შისაფარი).

ყნულის შეშა. რკინის ნავთი. ნეხვის ბუხარი. სოციალიზმი, — პეტროგრადში ობლათ შობილი. ბუზებს ვემაღვი, კოლოს კბენით შენაწუხარი, და ისე დავჭრი, ვით ერობის ავტომობილი.

D.

ფ ა ჩ უ ლ ი ა.

ბათუმის განსაკუთრებული კომისარი მოქ. ბენია ჩიკვიშვილი საუცხოვო გუნებაზე იყო. ჩვეულებრივი სიღინჯით, ძალაუფლების და მოვალეობის სრული შეგნებით ნელნელა აღიოდა იგი ყოფილ „Совѣтъ по управленію“-ს ვიწრო და გძელ კიბეზე. სიამოვნებით დაისვა ხელი ლამაზათ შეკვარქნილ წვერებზე და გახედა მისაღებ ოთახისაკენ მიმავალ აივანს. კარებთან კობჩათ დაკეცილ ქალადებით შეიარაღებულ მთხოვნელების საკმაო გძელ რიგი დაინახა. ცოტათი არ მოეწონა ამოდენა მთხოვნელებთან საუბარი ამ სიცხეში, მაგრამ ყურადღება არ მიაქცია და ოთახში შევიდა.

— აბა, შემოვიდენ მთხოვნელები—მიმართა კანცელიარიის გამგეს.

— მართლა რო მთხოვნელებია, თითქმის ყველა ადგილს თხოულობს—უბასუხა გამგებ და პირველ რიგში მდგომი ოთახში შემოიწვია.

— რისთვის გარჯილხართ? შეგკითხა განსაკუთრებული კომისარი.

— როგორც მოგესხენებათ, ბატონო, დაიწყო მთხოვნელმა, ბათუმის შემოერთებას დიდი დრო და ბრძოლა დასჭირდა. დენიკინელები, სედაიმი-

ლეთლები, ეფენდიველები, ბოლშევიკები—აბა როგორ მელი ჩამოგითვალთ?—ყველასთან სასტიკი ომს ვაწარმოებდით, ჩვენ ინტერესებს იცავდით. საქართველოს ცუდათ ხსენებას აბა ვინ გაბედადა. ერთხელ ჩვენ კონსულს ბ. აღნიაშვილს „პრაფიზია“ მიქონდა შინ. ვატყობდი, ეტლში შეტანა უჭირდა. დენიკინელების მილიციონერი იქვე იდგა, მაგრამ არ მიეხზარა. მე მაშინვე ვეცი და ხაბაკი ეტლში ჩაუწყვი.

— დრო ცოტა მაქვს და თუ შეიძლება მოკლეთ მიტხარით რა გნებავს—გააწყვეტია მუსაიფი კომისარმა.

— ბ-ნო, ამდენი ნამუშევარი ვარ, ბათუმზე რამდენი სისხლი მიღვრია. ახლა უადგლოთ ვარ და თუ შეიძლება გამომიყენეთ, მიმსახურეთ... რაიმე ადგილი მომიტოვით.

— თქვენ როდის ჩამომძანდით ბათუმში?

— ჩეა ერთი კვირა აგერა... არა, ესე იგი უკანასკნელათ რომ ჩამოვიდი, ყწინაც ვიყავი.

— ეს კაცი საღლა(კ მინახავს, ფიქრობდა ბენია, მაგონი თფილისიდან გადაძვავით. ყოველ შემთხვევაში გრყობა ბათუმის ბრძოლაში იმდენი მონაწილეობა მიუღია, რამდენიც მე ჩინეთის რევოლუციონერობაში. როგორმე უნდა მოვიშორო... და კომისარს ერთმა აზრმა გააოცა თაიში.

— თქვენ ვინ გიცნობთ? შეეკითხა მთხოვნელს.

— ყვილა...

— ფაჩულია თუ გიცნობთ?...

— ფაჩულია... ფაჩულია... არა, სხვა... ყველა მიცნობს... ფაჩულია... უკაცრავათ, მე შემდეგისთვის შეგოვიარ პასუხისთვის, ახლა აღარ შეგაწყუხებთ.

მთხოვნელი დამდურულივით გაძვრა.

ბენია და აკაკი კი იცინოდენ.

შეგოვიდა მეორე მთხოვნელი.

— თქვენ ადგილი გნებავთ? პირდაპირ ჰკითხა კომისარმა:

— დიას. მე ბათუმის შემოერთებაზე დიდათ...

— მოიტანეთ ფაჩულიასაგან სარეკომენდაციო ბარათი. ხომ იცნობთ?

ეს უკანასკნელი კითხვა მთხოვნელს აღარ გაუგონია, რადგან ამ დროს უკვე მეზობელ დუქანში შეიმალა, თუმცა სამართველო მეორე სართულშია მოთავსებული.

— დაუძახეთ შემდეგს—უთრა მეკარეს აკაკიმ.

— მეტი არ გახლავს ბ-ნო.

— როგორ არა, კაცო, ასზე მეტი იდგა რიგში?

— რა ვიცი, ბატონო, ერთბაშათ დაიძახეს „ფაჩულიაო“ და გაშვენ კარებში, აღმათ ჩხუბია ნურიაში და ვინცხა ფაჩულიას თუ სცემენ.

— ვინ ფაჩულიას? სიცილით კითხა ბენიამ.

— არ ვიცი ბატონო, სახელი არ უთქვამთ. ისე გაიქცენ დამდურულივით.

— ოხ, ფაჩულია, ფაჩულია! შენ მოგეცა იმათი ცოდვა!

გ რ. სლუჩანინი.

მეხანჯალეულის ლექსები.

ჰერი ბიჭო! ჰერი, ჰერი!
 როგორ შეენის ქოსას წვერი...
 გავძვერი და გამოვძვერი,...
 გაულესე კალამს წვერი,
 და კოჯორში ამოვძვერი....
 დავბანაკდი აქ კოჯორში,
 სიო მიქრის მე ქოჩორში,
 გრილი სიო მიქირქილებს,
 ვატყომ, ჭკუას გამიგრილებს
 სიცხისაგან დანარბილებს.
 მაშ, სალამი ტურთა კოჯორს!!
 ამბებს გეტყვით მართალს, არ ჭორს;
 სადარბაზოდ ყველგან ვიყავ.
 სულ ყოველგან თავი შევყავ—
 სულ ყოველგან გიანელი,
 და თუ წავკრა ვინმეს ხელი,
 მივაზმანო ზურგზე წკნელი
 ვუძღვნა წყლული უკურნელი
 ხომ არ გეთქმის საყვედური?!
 ჩქიმი დუდი, უბედური!!..
 კოჯორია ხომ ქალაქი?!
 სად ლობიო, სად კარაქი!!..
 სად ტყემალი, სად დალაქი?
 არ მიყვარს ტყვილად ლაქლაქი
 ვაჰ, თუ ვინმე გავბრაზე?!
 ჯერ „უპრადას“ უდარბაზე,
 დიდხანს კოჯორში ვერ ვნახე,
 თვალიც ვერსად ვერ მოვკარი.
 აქ „თვითმართველობის“ კარი,
 დამხვდა მაგრად მიხურული,
 შიგ ეჭდო მსხვილი ურდული...
 ვიკითხე და ეს მომიგეს
 „უპრადა“ ჯერ არ მოვაო,
 ტფილისში რომ კარგად დაცხავს,
 აი, მაშინ ამოვაო,
 კოჯორელთ საქმეს იქ „განაგებს“
 „ოტდელენია“ იქ აქვსო,
 ოღონ კაკალი კი ჰქონდეს,
 მეტი რა უნდა სთქვი, თავგსო;
 ენკენისთვიდან იქ მიდის,
 ეშინია ცივ ამინდის
 ზაფხულობით ქროლა ბინდის
 უყვარს და აქ გვესტუმრება...
 და შენ, თუ არ გეჩქარება,
 დაუცადე და მოვაო,
 კარგი დარი გამოვაო
 ბევრს არ დაიგვიანებსო...
 თქვენ კი გაისეირნებთო...
 ჯავრით ჩავარდი ლოგინში.
 დიდხანს ვიყავი ლოდინში...
 მაგრამ ღმერთმა ქნა წყალობა

კოჯორის თვითმართველობა
 ამობრძანდა ზოზინითა,
 მხატვ ბარგი-ბარხანითა...
 მყის ქალაქის მოურავი
 ვნახე, უთხარ სამღურავი:
 ამოდენ ხანს სად იყავით?!
 მლოდინეთ, რა მიყავით!
 არ მოვსულვარ გულით ავით—
 საიდუმლო გამიყავით
 და მითხარით ერთი ორში:
 ტფილისშია თუ კოჯორში
 კოჯორის თვითმართველობა?
 სთქვით, აქ ქალაქს თუ ვინ აგებს
 ან ამ ქალაქს ვინ განაგებს
 ვინ არს თქვენი მოქალაქე...
 (დავჯექ ბევრი ველაქლაქე)
 ტკბილად, ფრთხილად ის შევაქე..
 როცა გული მან დამანდო,
 „საიდუმლოც“ კი „გამანდო“.
 მითხრა: ვით შვას ძაღლმა ჯორი?
 სად ქალაქი, სად კოჯორი?!
 არ გვჭირია ლაპარაკი,
 აქ არს მხოლოდ აგარაკი,
 ქალაქად ეს ჩვენ გვინდაო,
 კამა და სმა მოგვინდაო:
 ცუდათ ჯღომა მოგვწყინდაო:
 და ერთს დღესა, მშვენიერსო,
 დიდ მარხვას თუ ყველიერსო,
 ავირჩიეთ თვითვე თავი,
 კენჭი ჩვენს თავს ჩვენ უყარეთ,
 დარაჯნი ვქმენთ გულ მწუხარეთ,
 მოქალაქეთ არ ვიცანით,
 საქმე ჩავგრიხ-ჩამოვწანით
 შევქმენით თვითმართველობა,
 თვით ჩვენ საქმის მართველობა:
 ჩვენ ყველანი:—მოურავი,
 თუ „უპრადასა“ ჩლენები
 თუნდაც ღუმისა ხმოსნები—
 ვართ „დაჩების“ პატრონები,
 ჩვენს ინტერესს, ჯიბეს, ვფიცავთ,
 ჩვენზე უკეთ ვინ დაიცავს?
 თორემ მოქალაქე სად გვყავს?
 როდესაც ტფილისში დაგვცხავს
 კობტა კოჯორს მყის ვეწვევით,
 თითქოს საქმესაც ვეწვივით...
 და როს ცოტას აცივდება,
 აქ რომ აღარ ჩოიცდება,
 ჩვენც აქედან ავიყრებით,
 ქალაქ კოჯორს გავეყრებით
 და ტფილისში ჩავსახლდებით!..
 აქ „ქალაქის“ ვკეტავთ კარებს,
 და იქ ტკბილად დროს ვატარებთ,
 მხოლოდ ერთი რამ გვაწუხებს,

სეტყვა-ქარზე ჩვენი შეხედულება, 9) წმინდანები სოფლად; 10) სოფლის დედაკაცები ფეხშიშველა მოარული და მათი ვედრებით ჩვენი ჯარის გამარჯვება. 11) ეკლესიის ქონების ჩამორთმევა სახელმწიფოსგან, 12) ეკლესიის გამოყოფა სახელმწიფოსგან, 13) მზვერავების (ანუ ჯაშუშების) ყოლა... აი, მართლმორწმუნენო, დღის წესრიგი, თუმცა დღის წესრიგს ვამბობ მე, მაგრამ, ეს შეიძლება ერთი, ან ორი კვირის წესრიგიც დარჩეს, აჩქარება არას გვარგებს, კითხვები იმდენად სერიოზულია, რომ სიღინჯით გადაჭრას თხოულობს... —გსურთ შეასწოროთ, თუ უცვლელად მიიღებთ დღის წესრიგს? **კრებული** —(ერთხმად ყვირიან) უცვლელად, უცვლელად!!! (დღევანდებს სახე გაუნათლებათ, კრებას გამოცოცხლება ეტყობა).

კათალიკოზი ლეონიდი. ქრისტეს მიერ საყვარელნო შეიღონო! უმჯობეს არს თავიდანვე განციცხლდით ზრახვანი ჩემნი შესახებ **პირველი კრების** დებულებათა: უკეთუ თქვენთაგანი ვინმე მოისურვებს დასტოვოს ის წყეული და საშინელი ოთხფორმულიანი არჩევნები სამღვდლო პირთა და კოლეგიალური მზაკრული მართვა-გამგეობა, მე ხელს ავიღებ მორწმუნეთა სამსახურზე, არცა ვილოცავ და არცა ვწირავ და... (კრებული აწყვეტიებს კათალიკოზს...)

კრებული! (ერთხმად) ყოვლად სამღვდლო, თქვენო უწმინდესობავ! ვითარ იფიქრეთ, ვითარ იქვენეულეთ, რომ ჩვენ მაგაზე უარს ვიტყოდით? ჩვენ ვსწყევლით და ვკრულავთ ყოველივეს იმას, რაც თქვენ არ მოგწონთ, და ყოველივე დებულებანი პირველ სავკლესიო კრებისა-ეშმაკეულისაგან არის.

კათალიკოზი ლეონიდე. ამიერიდან სამღვდლო პირნი აირჩევიან მხოლოდ ჩემმიერ. გარნა, მამაჲნ თქვენმა უკეთ არ უწყის ვინ ღირს არს მწყესოს ცხოვარნი ქრისტესნი და განარინოს ხიფათსა ბელზებულისასა. რასა იქმს კოლეგიალური მართველობანი, გარნა უმეტეს ეშმაკეულებისა და მზაკრობისა, (მღვდელ-მთავრები თავის დინჯი დაქნევით ადასტურებენ კათალიკოზის სიტყვებს). მომანიქეთ მე შეუზღუდველი უფლებანი, რათა კეთილად წარვმართო საქმენი თქვენნი.

კრებული... (ერთხმად) ჭეშმარიტად!.. ამიერიდან თქვენ იქნებით, თქვენო უწმინდესობავ, მონარქი საქართველოს ეკლესიისა.

თამჯდომარე. ეხლა ჯერი მიდგა შემდეგ კითხვაზე: **ანაფორის ტარება.** (სიტყვას იღებსთველორე ანაფორაშვილი).

თევდორე ანაფორაშვილი : „ძმანო ჩემნო, ანაფორა, წმინდა ანაფორა, მხოლოდ მორწმუნე უწყის მაძლი მის კალთების მთხვევისა, მხოლოდ მორწმუნეთ იცნან, თუ რაოდენ წმინდა და საიდუმლოებით მოსილია იგი; რამ განგვასხვავოს და

რამ შეგვანარჩუნოს მაღლი ღვთისა, თუ ანაფორას გავიხდით... ჩემის აზრით შეუძლებელია, ის მუდამ, ჭირში, ლხინში, სახლში, კარში, უნდა გვეცვას... არასოდეს არ უნდა გავიხადოთ, გარდა სარეცელში წოლის დროისა.

კრებული... სულ უნდა გვეცვას ანაფორა. (ერთხმად გადასწყვეტენ).

თამჯდომარე... მესამე კითხვა: **მარხვის აღდგენა...**

მამა ანთიმოზ მარხვისჭამიაშვილი... მართლმორწმუნენო! თქვენ კარგად უწყით, თუ რაოდენი ზიანი მოუტანა სულს ხორცის განებივრებამ... ვნებათა ღელვანი და ავხორცობანი ერისა უმწვერვალესობენ. აღდგეს ყველა მარხვები: „ღიღი მარხვები“ და „ბატარებიც“, რათა ვგვემოთ ხორცი და მორწმუნეთა შორის სანოვაგე გვეშოვნებოდეს ჟამსა გახსნილებისასა. თამჯდომარე, გთხოვთ კენჭი უყაროთ (თამჯდომარეს არც კი აცლის კრებული, ისე ადასტურებს წინადადებას საერთო ღრიალით და ხელის აწევით)...

თამჯდომარე. შემდეგი კითხვა: **მღვდელ-მთავრების ცოლიანობა.**

მამა კირილე ავხორცძე... ძმანო, კეთილნო.! ნუ გამიწყრებიან, ყოვლად სამღვდლონი თუ ვიტყვი, რომ არ გვსმენია ჩვენ მართლ-მადიდებელ მღვდელ-მთავრებისათვის ცოლის ყოლა, რას არგებს მათ ყოვლად უწმინდურობას, თუ არ წარწყმედს... ცოლი ხვედრი არს მხოლოდ ჩვენს მსგავს ცოდვილთა... ვით მწყსოს მწყემსმა ცხოვარნი, თუ არ გვემა და არ განწმინდა ხორცი... მღვდელ-მთავრები დარჩეს ყოვლად უბიწონი-უცოლონი! (თამჯდომარე კენჭს უყრის წინადადებას).

თამჯდომარე. ვის გსურთ, მღვდელ-მთავრები დარჩენ უცოლონი!

კრებული! (ერთხმით) —ყველას!..

თამჯდომარე. შემდეგი კითხვა: **საკურთხადაპ-ქეღები...** ამ კითხვას იცავენ მამანი: არსენ ცხვარიყლაპიაშვილი, ლუარსაბ ალაბაძე, და თედორე საკურთხიშვილი. შემოაქვთ წინადადება:... აღდგეს ქეღებ-საკურთხები... კრებული ადასტურებს.

თამჯდომარე... კითხვა დაისმის: **სალმართო სჯულის სწავლება.**

ტიმოთე სეფისკვერაშვილი. მართლ-მორწმუნენო! ვინ არ იცის, თუ რა ბჭე იყო სარწმუნოებისა და ზნეობისა საღვთო სჯულის სწავლება, რა პედაგოგიური შერყენაა სკოლიდან მისი გაძევება... ერთი სიტყვით, ბევრი რომ არ ვილაპარაკოთ, **მოვითხოვთ მთავრობისაგან საღვთო სჯულს სკოლებში ასწავლიდენ...**

კრებული. (ერთხმად). მოვითხოვთ.

თამჯდომარე... უქმეების აღდგენა..

უსაქმურ მამინაიშვილი. მღვდელნო და საერო პირნო! რა აღმაშფოთებელია შოგინისტ მი-

ნისტრებისა გადაწყვეტილებით ისეთ უქმების გა-
 უქმება, როგორც არის გიორგობა, ალავერდობა,
 თამარობა, წმინდა ნინობა, მცხეთობა ესენი ჩვენი
 ქართველი ერის შემაკავშირებელი-შემადლებელია..
 მოვითხოვთ ეს უქმები და საზოგადოდ ყველა
 უქმების აღდგენა... (მამა ნიკიფორე უქმიაშვილი
 იმეორებს პირველი ორატორის აზრს უქმების შე-
 სახებ და შემდეგ კრებული ერთხმად სწყვეტს კი-
 თხვას).

თავმჯდომარე. მაწის ძვრა—ნიაღვარ—სიტყ-
 ყვა ქარის შესახებ...

მამა იასონ კაპანაძე... საშინელება გველის
 მართლ-მორწმუნენო, ხალხი გაირყვნა... მართლ
 მსაჯულ უფალმა მრავალ გზისი მოუვლინა მათ
 მკაცრი სასჯელი, მაგრამ მაინც ვერ დადგნენ გზა-
 სა ზედა კეთილთასა: მიწისძვრა და ნაცრად ქცევა
 გორისა, სეტყვა სიღნაღში, ნიაღვარი და ქარი რა-
 თა მოისრნეს ურწმუნონი, მრავალ გზის ევლინე-
 ბიან ხალხს, მაგრამ ვერ განწმენდილან ოდნავათ...
 წინადადება ჩემი: განუმარტოთ ხალხს, რომ ყოვე-
 ლი მსგავსი მოვლენა ღვთის წყრომა არის მათ
 ცოდვის მოსანანებლად მოვლენილი, და არა მზაკ-
 ვარ და ურწმუნო გეოლოგების მონაჩმახავი რამ...

კრებული. ჭეშმარიტად! ამინ! განუმარტოთ
 ეგრე ხალხს!

თავმჯდომარე. შემდეგი კითხვა—წმინდანები
 და სოფლის ფეხშიშველა დედაკაცები.

მამა ნესტორ მკითხავიშვილი. (იმერეთიდან)
 კითხულობს ჯერ ლოცვას ღვთისადმი, რომლითაც
 სოფლის ფეხშიშველა დედაკაცები თურმე დადიან
 სოფლიდან—სოფლად, მოჰყავს ფაქტები სოფლად
 წმინდანების გაჩენისა და მათი მადლით ჩვენი ჯა-

რის მტრებზე გამარჯვებისა. შემოაქვს წინადადება—
 სოფლად წმინდანებისა და მლოცველი დედაკაცე-
 ბის გამრავლებისა.

კრებული. (ერთხმად). ჭეშმარიტად! ვამრავ-
 ლოთ წმინდანები მრჩევლები და მლოცავ-მოსაწვი
 სოფლად.

თავმჯდომარე. ეკლესიის გამოყოფა სახელ-
 მწიფოდან.

მამა იაკინთე ფრთხილაძე.. ვინაიდან მაინც
 მოხდება ეკლესიის გამოყოფა სახელმწიფოდან და-
 ვადგინოთ ეხლავდ, რომ ჩვენ ვცნობთ მის გამო-
 ყოფას საჭიროდ.

კრებული. (ერთხმად). ჭეშმარიტად. საჭიროა.

იგივე იაკინთე. ხოლო ქონება საეკლესიო,
 მიწები, თუ მოძრავა დოცლათი გადმოვიდეს ისევ
 ჩვენს ხელში.

კრებული. (ერთხმად). ჭეშმარიტად! გადმო-
 ვიდეს ჩვენს ხელში. (კათალიკოზი და მღვდელ-
 მთავრები გაკვირვებულნი არიან კრებულის წერ-
 სულოვნობით).

იგივე მამა იაკინთე ფრთხილაძე... ხოლო
 უკეთუ ჩვენში ვინმე ურჩ ექმნეს ეკლესიას,

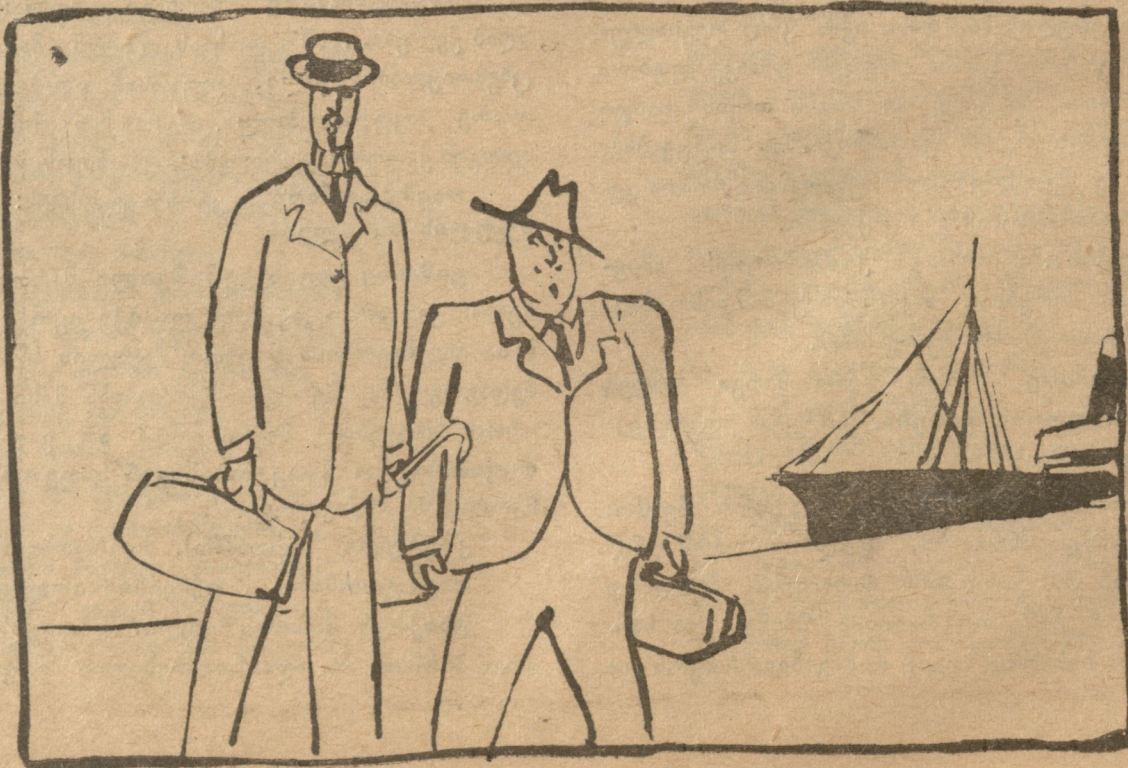
— მოხსენდეს მას, ვისაც ჯერ არს, ხოლო და-
 ხელოვნებულმა ბირებმა ამ საქმეში თავს იდვან ეს.
 (აქა-იქ კრებულში უსათუოფ, უსათუოდ!) კრება
 თავდება, დელეგატები მიდი მოდიან... მღვდელ-
 მთავრები როწიწებით თაყვანს სცემენ კათალიკოზს
 და ერთ ხმად ეუბნებიან: „დიდი არს ბრძნობა და
 გულთა მზილაობა თქვენი, ყოვლად უწმინდესო,
 მამა-მთავარო... ეხლა გვჯერა, რომ არ დაიღუ-
 პება საქართველოს ეკლესია! მიდიან ნელ-ნელა.

ლუკ-ოღლი.

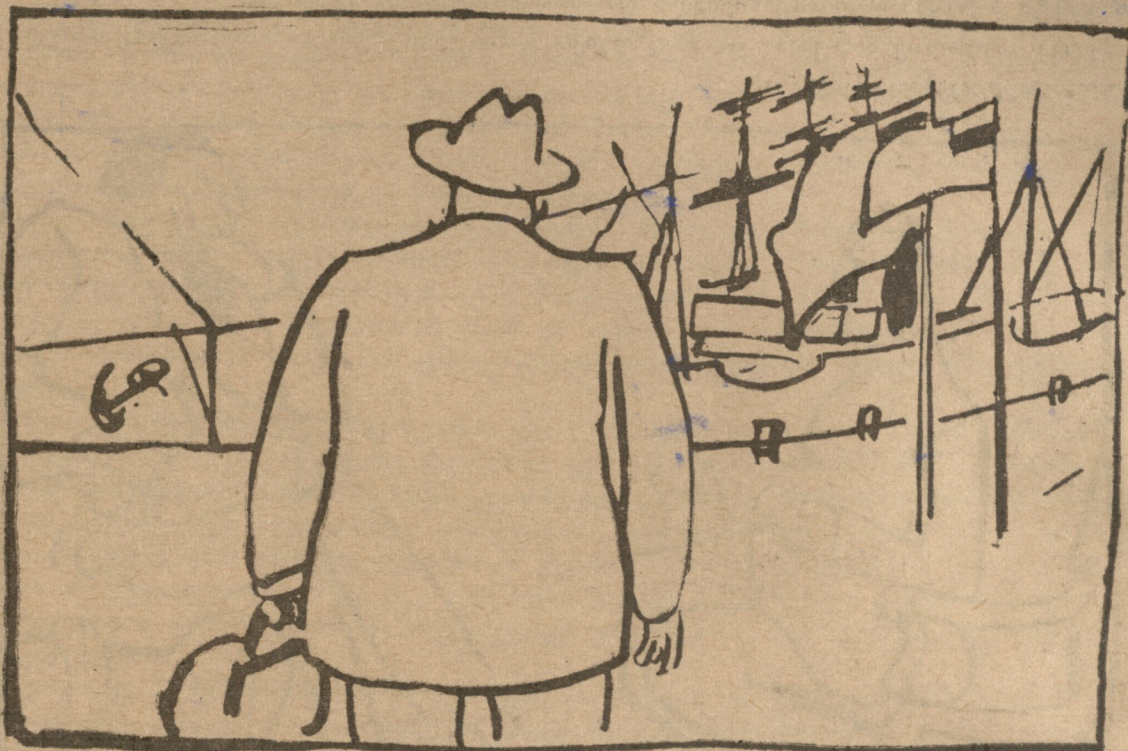
ჩვენს ბათუმში.

(დასასრული.)

მატარებელი ჯერ რიგიანათაც არ გაჩერებულყო ბათუმის სადგურის წინ, რომ ადგილობრივ
 გაზეთებში დაიბეჭდა საყურადღეო ცნობა ჩემი ჩაბრძანების შესახებ. ეს ღვაწლი სავსებით უნდა
 მიეწეროს „გრუტას“ სავანგებო ბათუმელ კორესპონდენტს.

მე მაშინვე ზღვას მივაშურე და არა გენერალ მდივანს, როგორც ამის შესახებ „გრუტა“ იცნობებოდა.

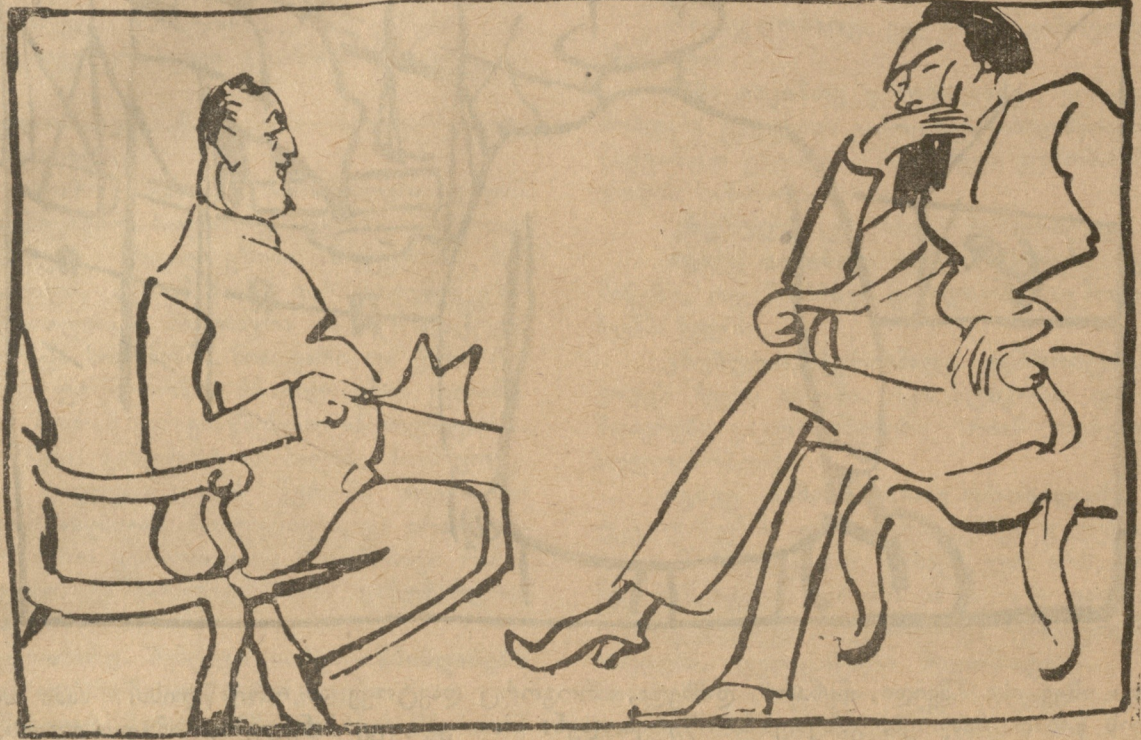
ზღვა ისევ ისე მშვიდი, წყნარი დამხვდა, როგორც დავტოვე ამ ორი წლისა, სამი თვისა და სამი დღის წინათ. მახსოვს, გაზეუებში იწერებოდენ: თათრებს, გერმანელებს, ინგლისელებს, ფრანგებს, იტალიელებს, დენიკინელებს, ერთი სიტყვით ყველას, ვინც ჰემ შემდეგ ბათუმს დაეპატრონა, გააქვთ ამ ქალაქიდან ყველაფერიო“. ენა არ შემობოკდება, თავუნასა და სანდროს დავიფიკავ, რომ ეს ცნობა მოჭორილია, ერთი წვეთი რა არის, ერთი წვეთი წყალი ზღვას არ აკლია! მართალია წაულიათ ბამბა, თამბაქო, შაქარი, ნავთი და სხვა ამ გვა ი რამეები, მაგრამ უმთავრესი, რაც ბათუმის ლირსებას შეადგენს: მისი მშვენიერი ზღვა, მის ირგვლივ ამწვანებული მთები, მისი ყვავილოვანი ქუჩები და მისი თვალწარმტაცი ბაღები დღესაც ხედუხლებელია. კერძოდ მე ყველაზე უფრო მესიამოვნა, როცა დავრწიუნდი რომ ზღვას არაფერი აკლდა ქართული ანდაზა „ზღვა კოვზით დაიღვევო“ ძვალ-რბილში მაქვს გამჯდარი და მეშინოდა, ვინაიდან უცხოელები არა თუ კოვზით, პირდაპირ გემებით ეზიდებოდენ.

დარწმუნებული ვარ, არცერთი ჩემი ნაცნობი არ გამიმტყუნებს როცა გაიგებს, რომ მეორე ადგილი რომელსაც მე მივაშურე ყავახანა იყო.

უნდა გამოვჩუდებ, მოლოდინი არ გამიმართლდა! ამ მხრივ ბათუმს დიდი დაქვეითება ეტყობა. არც ყავა, არც შაქარი, ახლანდელ ბათუმელ ყავას არ შერჩენია, მას მხოლოდ ფასი აქვს საკმაოზე მეტი. ეს ფაქტი პირდაპირ აღმაშფოთებელი და დამაფიქრებელია ჩვენთვის.

მე მყისვე გავემართე ბათუმისა და მისი ოლქის განსაკუთრებულ კომისარისაკენ, რომელიც განსაკუთრებული ალტაცებით შემეგება.

უპირველეს ყოვლისა მე ავუხსენი პატრიარქულ ბენიამენ ჩხიკვიშვილს ყავის ხელოვნების დაქვეითება მისდამი რწმუნებულ ქალაქში და ვსთხოვე ამ დარგისადმი განსაკუთრებული ყურადღების მიქცევა. კომისარმა აღმითქვა, რომ ის თითონ გასინჯავს ყველაფერს ადგილობრივ და მთხოვა დახმარება, უკეთეს ეს საჭირო იქნებოდა.

— საზოგადოო, ბ—ნო ეშმაკო, გთხოვთ თქვენი სიტყვა და გავლენა დაგვანხაროთ ბათუმის მოწესრიგების საქმეში; ჩვეულებრივის სიდიდით მითხრა ბ—ნმა საგანგებო კომისარმა და ჩემი გული სიხარულით აღავსო.

ამ წინადადებით აღფრთოვანებულმა საჩქაროთ გავათავე დარბაზობა და გავემუქრე ჯამესაკენ, სადაც ფიცხლავ შევეყარე აჭარელთა მიტინგი და სხვათა შორის ვუთხარი მათ:

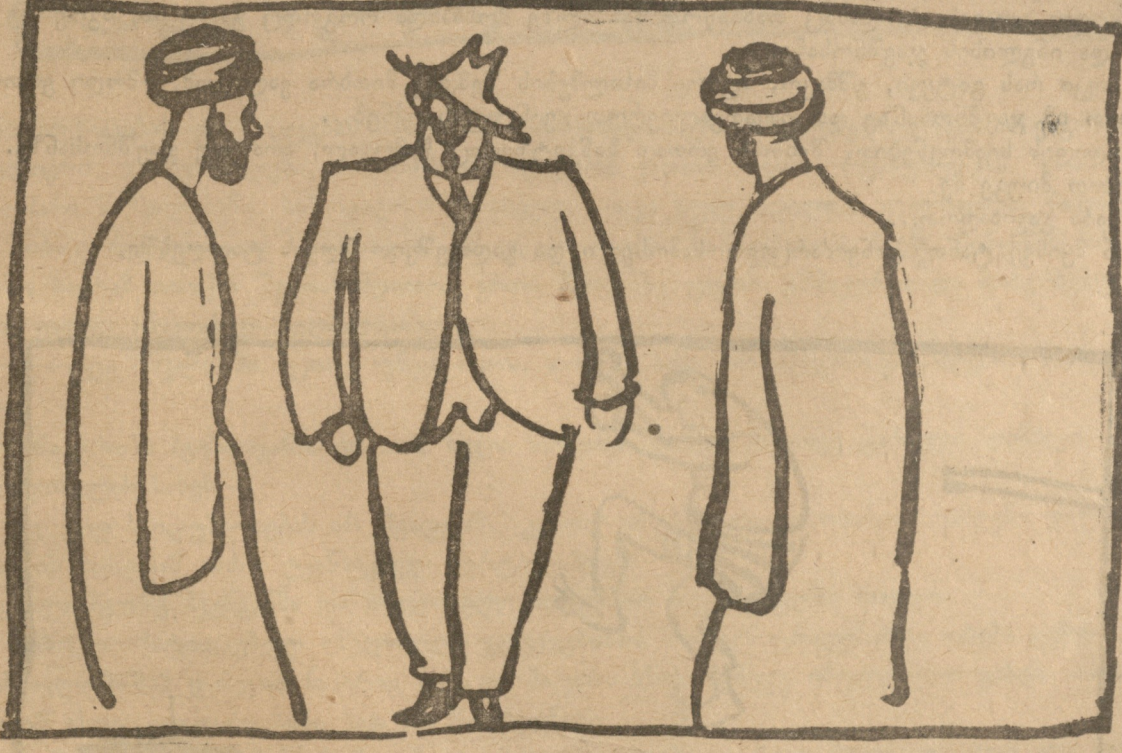
— ჩვენო ძმებო აჭარლებო! თქვენ, როგორც ჩვენ, ქართველები ხართ. ამას მოწმობას ის ადგილი, სადაც თქვენ ცხოვრობთ, ის გვარი რომელსაც თქვენ ატარებთ და ის ენა რომლითაც თქვენ ლაპარაკობთ. დაბადებიდან სიკვდილამდე, ძმებო და ამხანაგებო, განსხვავება ჩვენ შორის სულ ცოტა არის, სახელდობრ: ჩვენ შეგვიძლია ვსვათ ღვინო, ხოლო თქვენ შეგიძლიათ რამოდენიმე ცოლი იყოლიოთ, მორჩა და გათავდა! მაგრამ, ჩემო ძმებო აჭარლებო, აქაც ამ განსხვავებაშიც არ არის დაცული სრული სიმტკიცე და შეურიგლებლობა ჩვენ შორის. კომპრომისები რამდენიც გნებავთ: გარწმუნებთ, ისევე ხშირია მრავალ ცოლიანი ჩვენ შორის, როგორაც ღვინის მსმელი თქვენ შორის. თუ მე არ დამიჯერებთ, ჩემო ძმებო, ჰკითხეთ ჩვენს საგანგებო კომისარს, რომელსაც მთავრობის სრული ნდობით არის აღჭურვილი და საიმედო პირია.

დიდი და შეურიგებელი განსხვავება ჩვენ შორის, ძმებო და ამხანაგებო აჭარლებო, იწყება მხოლოდ სიკვდილის შემდეგ. თქვენ ფიქრობთ აჭარიდან სამოთხეში წასვლას წინასწარმეტყველი მაკმადის მიერ ნაჩვენები გზით, ხოლო ჩვენ იესო ნაზარეტელის მიერ ნაჩვენებით. მაგრამ, საყვარელო ძმებო, თქვენც კარგა ხანია მიდინხართ ამ გზით და ჩვენც. ჯერ ჯერობით იქიდან ე. ი. არც თქვენი და არც ჩვენი სამოთხიდან არავინ არ დაბრუნებულა, რომ გვითხრას რომელი გზა უფრო მოკლე და სასურველია.

ამგვართ, ცხოვრების, ანუ სიცოცხლის გზა ჩვენ, ჩემო საყვარელო ძმებო, ერთნაირი გვაქვს, ხოლო სიკვდილის შემდეგ კი სხვა და სხვა გზით გვიხდება სიარული. მაშ რაღა ჯანაბაზე ვჩხუბობთ და ვდავიდარაბობთ? ვიცხოვროთ ამ ჩვენს კურთხეულ ქვეყანაში ძაღრათ, ერთმანეთს დავეხმაროთ, ვასწავლოთ, ვეჭირისუფლოთ და როცა მოვკვდებით ერთხელ კიდევ გადავკოცნოთ ერთმანეთი და გავუდგეთ თავ-თავის გზას სამოთხეებისაკენ. იმ ქვეყნიურ საშობე გვქონდეს ცალცალკე, საკუთარი, ხოლო ამ ქვეყნიური საშობე, ე. ი. ეს ჩვენი პატარა საქართველო საერთოდ ძოვითოთ, მოეკაზმით ავაყვავოთ, გავალამაზოთ და სიკვდილამდე ვიცხოვროთ შიგ ბედნიერათ, თავისუფლათ და ძმური სიყვარულთ.

ასე დავათავე მე ჩემი პირველი და უკანასკნელი საჯარო სიტყვა. ვატყობდი, რომ აჭარლები განსაკუთრებულის აულისკურით მისმენდენ. ერთმა მათგანმა ვერ მოითმინა და წარმოხსოვდა.

— ჩვენ კი გავიგეთ, ძიავ, შენ ოღონდ მოლგები დააჯერეო.
მე ავხტი, დავხტი და ჩივედი მოლგებთან.

— ჩემო ძმებო! — მივმართე მე მათ. — ჩემს თავუნასა და სანდროს გეფიცებით, ჩვენი „ქრისტიანი“ მღვდლები მე თქვენზე მეტათ არ მიყვარს. ეცადეთ, ძმებო, მოახერხეთ როგორმე ერთმანეთში მორიგება და ჩვენ, ერისკაცებს ნუ შეგვიშლით ხელს ძმურ ცხოვრებაში. თქვენ ე. ი. მღვდლებსა და მოლგებს ხომ სული გინდათ ჩვენი. დაგვაცალეთ სიკვდილი, სიცოცხლეშივე ნუ ამოგვაძრობთ კისრიდან.

მოლგები თანაგრძნობით შეხვდენ ჩემს წინადადებას და მეც კმაყოფილი გამოვბრუნდი უკან, რათა თვალისთვის

— წყალი დამეღვინებია. კარგა ხანი ვისეირნე ქალაქის ბაღში და მზიარული გავემართე ვალიკო ჯუღელის საქმბრათ. დიდის დავიდარაბის შემდეგ მივაგენ ზღვის პირზე წამოწოლილს, სწორედ იმ სტრატეგიულ ალაგას, საიდანაც თანასწორ მანძილზე მოსჩანდა როგორც ქალების, აგრეთვე კაცების საბანაო და ინგლისის ჯავშნოსანი.

— იცი რას გიტყვი, ეშმაკო, მცირე მისალმების შემდეგ მითხრა ვალიკომ. — მოდი ერთი ჩუმად ავცურდეთ იმ ჯავშნოსანზე და დავათვალიეროთ. ვინ იცის იქნებ...

— დიდის სიამოვნებით. შენთან ერთად ბანკეტზედაც წამოვალ, არა თუ ჯავშნოსანზე, თავგანწირულებით მიუგე მე.

— აბა გავიხადოთ...

ჩვენ მყისვე ტანთ განვიძარცვეთ სამოსელი და გადავშვით ზღვის ტალღებში.

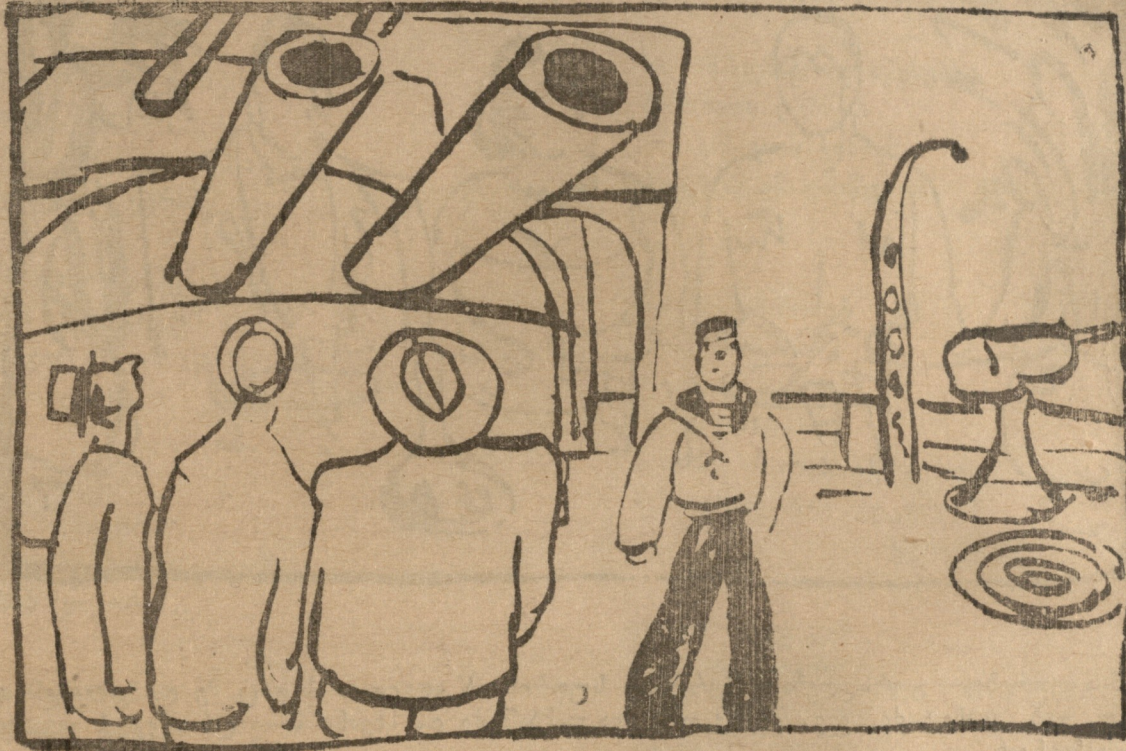

ვალეკომ სწრაფათ მოუსვა მხარული და გაემართა ინგლისური გემ „ჩინ-ჩაოტი“-საკენ. მეც რასაკვირველია მის მაგალითს მივბაძე, მაგრამ შეგვიტყვეს და ორივენი ნაპირისაკენ გამოვეშურეთ.

— ასე ფარულად შეუძლებელი ყოფილა. მოდი ოფიციალურათ ავიდეთ. — წარმოსთქვა, ვალეკომ აღელვებული კილოთი და ჩემი თავგანწირული თანხმობა კვალად მიიღო.

— როგორც გენებოს! ჩემთვის სულ ერთია! მივუგე მე მას.

არ გასულა არც ორიოდ საათი, რომ ჩვენ სადმირალო ნავით ინგლისის ჯავშნოსანს მივაღდექით და მცოდნე პირის ხელმძღვანელობით გემის შესწავლას შევუდექით.

ჩვენს აღტაცებას და გაოცებას საზღვარი არა ჰქონდა მაგრამ ინგლისელს განგებ არ ვაგაძნობინეთ ჩვენი სულიერი განწყობილება, რა არის არ იფიქროს ვითომ ჩვენს რესპუბლიკას არა ჰქონდეს ასეთი საომარი საშეაღებანი. საზოგადოთ ქართველი კაცი გულ ახდილია, ყველაფერს წამოიყვირებდა ამით რასაკვირველია იიდ სამსახურს არ უწევს თავის სამშობლოს. ჩვენ წინასწარ არ მოგვილაპარაკანია მაგრამ თითქო შევთანხმდითო, ერთი მეორეზე უფრო ეშმაკურსა და მოხერხებულ კითხვებს ვაძლევდით ინგლისელ ხელმძღვანელს.

— ხე—ტყე ინგლისში მცირე უნდა იყოს, თორემ ხისა რა აგეგოთ გაცილებით ამაზე მსუბუქი იქნებოდა!

შენიშნა ერთმა ჩვენთაგანმა და თან ნელა ჩაიციხა, როცა ასეთივე ფარული ღიმილი შენიშნა თვით ინგლისელის სახეს.

თუ ეგ დიდ საიდუმლოებას არ შეადგენს, კეთილ ინებეთ და გვითხარით რამდენი დიუმი იქნება ამ ზარბაზნის პირიდან ანძის უკანასკნელ წერტილამდე?

მიაყოლა მეორე ჩვენთაგანმა და ინგლისელი პირდაპირ საგონებელში ჩააგდო.

— სთხოვეთ პატივცემულ ინგლისელს გაგვაგებინოს რამდენ გრადუსამდე თბება გემის ჯავშანი დღის განმავლობაში? დინჯათ ჩავერიე მეც და პატარა ხნის შემდეგ იძულებული გახდა ინგლისელი ეთქვა, რომ ასეთი დაკვირვებანი მათ არ მოუხდენიათ.

აქ არ ჩამოვთვლი ჩვენ მიერ მიცემულ ყველა კითხვებს, ვიტყვი მხოლოდ, რომ არა ერთმა და ორმა მათგანმა ჩააგდო საგონებელში ჩვენი ხელმძღვანელი ინგლისელი. ჯავშნოსანიდან ჩვენ პირდაპირ ბანკეტზე *) დავბრუნდით.

დიდებულ სანახაობას წარმოადგენდა ბათუმის საკრებულოს დარბაზი! ჩემს გარდა საპატიო სტუმართა შორის იყვნენ ევ. გეგეჰკორი, ბ. ჩხივიშვილი დავ. ღამბაშიძე, მიხრან ხოჭოლოვა, აღმ. კამიშურა, გენ. კვინიტაძე, გენ. მდივანი და სხვანი მრავალნი. სიამოვნებით აღვნიშნავ, რომ ეს ბანკეტი არ ჰგავდა ტრადიციულ ჩვენს ბანკეტებს. ლაპარაკობდნ მოკლეთ და სხარტულათ ორ საათ ნახევარ.

*) ბანკეტი მოწყობილ იქნა ბათუმში ქართული ჯარის შემოსვლის გამო.

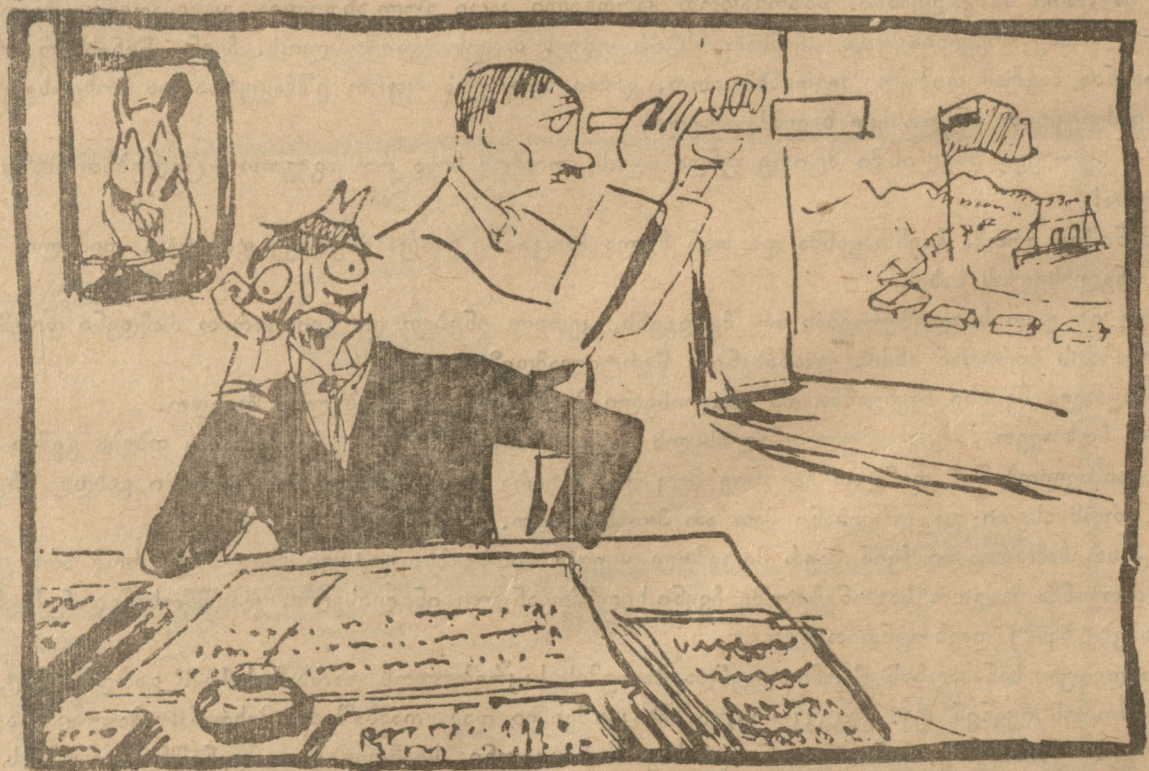
ზე მეტი თითქმის არც ერთ ორატორს არ ულაპარაკნია, ამ მხრივ მცირე დისონანსი ინგლისელ ორატორებს შეჰქონდათ.

განსაკუთრებულ ყურადღებას იპყრობდა სუფრის ის ადგილი, სადაც მე და ვალიკო ჯულელი ვისხედით. გენ. კვინიტაძე, ენგ. გეგეჭკორი და ლამბაშიძე და სხვანი მრავლნი შურის თვალთი იტყობოდნენ ჩვენკენ.

ბანკეტი თითქმის დილა მდგეგაგბდელდა.

ჩემს მხიარულებას სწაპლავ და მხოლოდ ის მწარე მოგონება, რომ ჩემი თფილისელი მეგობრები

თავუნა და სანდრო კირის ოფლში იწურებოდნენ და თვალყურს ადევნებდნენ ჩემს ყოველივე ნაბიჯს ქვეყნის კეთილდღეობისთვის გადადგმულს.

ეშმაკი.

განცხადება.

პაროდები ჩაჩიბაიას.

I

ისევ შენ და ისევ შენ,
ჩაჩიბაიას-„მადერა“,
 ყველა შენ გენაცვალოს!...
 ვერ გილაღატებ ვერა!..

ისევ შენ და ისევ შენ,
ჩაჩიბაიას „მუსკატო“
 სინაზით ჯირ არვინ გჯობს
 სალოცავო და ხა ო!

ისევ ის და ისევ ის,
ჩაჩიბაიას „კაგორი“
 ჭიქის ბსკერზე ბრწყინვალეებს,
 ვით მაისის კოკორი!...

მიყვარდა მეყვარება,
„გურჯანული არაყი“
 დამიჯერეთ ვერვინ სჯობს
 ეს არ გახლავთ არაყი:

მიყვარს ჩაჩიბაიას
 ნაზი „სემმილიონი“
 ისე გართობს გიტაცებს,
 როგორც ცის ალიონი

მიყვარდა მეყვარება
ჩაჩიბაიას სვირული,
 ისე შევლის დაკოდილს,
 ვით ავამდყოფს პილულა

რა ლამაზად უხდება
 რაჭველს „უიფიანური“

ხბო! ბეჭს ისევე შეგნის
 როგორც თარს-ჭიანჭური:

რა მშვენივრად აწესებს
ჩაჩიბაია ღვინოს
 აბა გაბედოს ვინმემ
 დაჰგმოს ან დაიწუნოს.

II

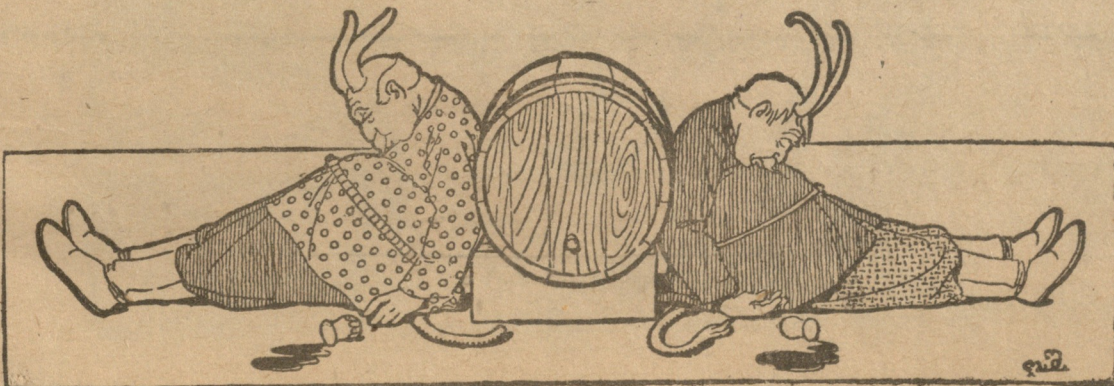
რად არ მართობ
 ცოდო არ ვარ?
 რად არ მათრობ,
 არ გიყვარხარ?
 მითხარ, მითხარ ეგრე მალე
 ჩემი ვნება რით შეკვალე?
 გენაცვალე

ვსტირი დღე ღამ
„მუსკატისთვის“
 თვით სატრფოსაც
 დაეთმობ მისთვის
 ვერც თვით „კაგორს“ დავივიწყებ!
 ძე სიცოცხლეს მისით ვიწყებ!
 მაშ მაკმარე სივალაღე
 და „მადერა“ მასვი მალე,
 ... გენაცვალე

„სვირულს“ ეში და სინაზე,
 მოსტაცე და შემთავაზე,
„სემმილიონ“ მოცქრიაღე
 ტკბილ ნექტარად მომითვალე
 გენაცვალე

ჩემად გთვლით და დაგხარით
 ვით პეპელა ვარდს და იას
 მე არ გავცვლი სხვა ფირმების
 ღვინოზე ჩაჩიბაიას.

ნაპოლეონ.

P. S. ბათუმიდან ა. ბლიკვადის უნახავათ გამოგზავრება ძლიერ მეძნელებოდა და მეც გავემარ-
მისკენ.

მაგრამ მეკარემ დინჯათ უმეჩერა და მითხრა:
— ბატონ ალექსანდრეს სძინავს და ნახვა...
მე მიყისვე გამოვბრუნდი, თუმცა ძლიერ მაკვირვებს ბლიკვადის ამდენი ხნის ძილი.

— კი.

მიიღება ხელის მოწერა

„ეზმაკის მატრახი“

ჟურნალი თვეში ღირს 60 მან. გამოწერა შეიძლება მხოლოდ სამი თვით, ფასის
გადახდა წინდაწინ არის საჭირო.

ჟურნალში დასაბუჭდათ მიიღება აგრეთვე **განცხადებები** — შეღავათიან ფასებში.
რედაქცია მოთავსებულია რუსთაველის პროსპექტზე, № 24 (ყოფილი გოლოვინის) და ლიან
დილის 8—2 საათამდე.